

TEORIANKNYTNING

Karriärutvecklingsteorierna försöker förklara samma sak; hur människor agerar i livet. De har olika utgångspunkter och ibland överlappar de varandra. Jag väljer att ta upp de mest relevanta förklarings-teorierna för varje kapitel.

KAPITEL 1: KOM VI LETAR JOBB!

Bokens första kapitel baseras på karriärutvecklingsteorin *Careership* (Hodkinson & Sparkes). Begreppen *habitus*, *kapital* och *möjlighetshorisont* (Bourdieu) är centrala då Brainy berättar för Choice att hon känner till de jobb hon känner till beroende på var hon befinner sig, framför allt geografiskt. Vi känner till olika jobb beroende på var i världen vi bor (Sociogeografisk plats).

Genom att prata med andra och lyssna på deras erfarenheter så lär man sig mer om omvärlden, detta är ett exempel på det sociala kapitalet. Ju mer socialt kapital man har desto större chanser har man. Brainy vill att Choice och läsaren förstår att om man håller ögonen öppna och tar hjälp av andra så upptäcker man jobb man aldrig tidigare sett.

KAPITEL 2: TESTA NYA SAKER

Detta kapitel inspireras av karriärutvecklingsteorin *Happenstance Learning Theory* (Mitchell & Krumboltz). Brainy uppmanar Choice att testa nya saker för att upptäcka nya saker om sig själv och sin omvärld. Teorin förklarar att om man agerar på ett annat sätt än man brukar så ökar man sina möjligheter. Vidare vill jag i detta kapitel betona vikten av att titta framåt, att agera eftersom oändliga möjligheter finns i framtiden. Om man nöjer sig med det man redan känner till begränsar man sina möjligheter.

KAPITEL 3: DIN SUPERKRAFT

Detta kapitel handlar om den ständigt föränderliga arbetsmarknaden och om värderingar. Karriärutvecklingsteorin *Positive Uncertainty* (Gelatt & Gelatt) är central. Teorin konstaterar att allt är osäkert vilket betyder att allt kan hända, det är positivt. Detta kopplas här till arbetsmarknaden och teorin säger att om man agerar nyfiket, flexibelt, optimistiskt och tar risker ökas sannolikheten att oväntade och oplanerade möjligheter kan dyka upp och då kan man dra nytta av dem. Teorin pratar om tre möjliga framtida scenarion; det troliga, det önskvärda och det tänkbara. Vanligtvis brukar man bara ta hänsyn till de två första men superkrafterna finns i den tänkbara framtiden vilket öppnar nya perspektiv.

KAPITEL 4: VARFÖR?

Detta kapitel handlar om kopplingen mellan styrdokumentet och verkligheten, specifikt elevernas framtid och studie- och yrkesvägledning i bred bemärkelse (hela skolans ansvar). Genom att börja tänka på sig själv och sin framtid tidigt kan nutiden bli mer begriplig men framförallt göra att skolan blir begriplig. Därför är varför världens bästa fråga, som Brainy säger. Karriärutvecklingsteorin *Theory of Vocational Development* (Regnbågsteorin, Super) presenterar olika utvecklingsstadier i människans liv. Choice befinner sig i uppväxt/utforskandestadiet där hon vill få livet förståeligt. Ett bra sätt för att få det är att ställa frågan varför, som Brainy uppmanar henne till att göra.

KAPITEL 5: VAD GÖR DU OM 20 ÅR?

Kapitlet baseras på karriärutvecklingsteorin *The Theory of Circumscription and Compromise* (Linda Gottfredson). Choice reflekterar över hur hon tänker. Brainy får henne att inse att hon inte ser och vet allt utan att hon är begränsad av kön klass och sina tankar om sig själv och sin egen förmåga. Ett centralt begrepp i kapitlet är det *Existentialistiska Axiomet* (Watzlawick) som innebär att om du blir medveten om de normer som begränsar dig så kan du agera mer fritt. Exempelvis när Choice inser att hon väljer bort hälften av alla jobb för att hon är tjej, kan hon välja bland alla jobb.

KAPITEL 6: ALLA DESSA VAL!

I detta kapitel blir Choice medveten om hur många val hon gör varje dag. De medvetna valen kopplas till karriärutvecklingsteorin *Cognitive Information Process* (CIP, Sampson m.fl) som beskriver hur man väljer (valkompetens). De omedvetna valen kopplas till karriärutvecklingsteorin Kaosteorin (Bright & Prior) där begreppet *Attractor* är centralt som beskriver olika beteendemönster hos människor. Det handlar om vanor och teorin handlar bland annat om *Pointattractor* som innebär att man alltid gör samma sak i en valsituation (omedvetna val). Ett sådant agerande är inte gynnsamt i en värld som är föränderlig. Kapitlet influeras också av *Parsons grundläggande vägledningsteori* som innebär förhållandet mellan kunskap om sig själv och kunskap om omvärlden och ett sunt resonerande med en annan person om detta.

KAPITEL 7: HISSPITCH

Karriärutvecklingsteorin *Social Cognitive Career Theory* (SCCT, Lent m.fl) och framförallt begreppet *self efficacy* (upplevd självförmåga) är centralt. Den upplevda självförmågan bygger på de lärandeefterframtigheter man har gjort i livet. Hisspitchen syftar till att beskriva den egna positiva uppfattningen av sig själv. Teorin menar att självbilden påverkas av hur andra upplever ens beteende och prestation. En positiv självuppfattning leder ofta till ett ökat intresse och en högre kompetens inom området. Brainy pratar om att Choice ska kämpa och klara av gymnasiet senare i livet. Det vetenskapliga stödet för detta är begreppet *Grit* (Duchworth) som bland annat innebär att ihärdighet besegrar talang.

KAPITEL 8: VI SES!

Sista kapitlet knyter ihop boken och inspireras av *Systemteorin* (Patton & McMahon) som på ett tydligt sätt illustrerar relationen mellan allt som påverkar individen i livet. I teorin diskuteras slumpfaktorer och ofta relateras dessa till omvärldshändelser. En slumpfaktor är vem man möter i livet och dessa människor kan ha stor betydelse för en. Denna person kan exempelvis vara en klasslärare eller en vägledare. I boken möter Choice Brainy.